

АНДРЕЙ КУЖЕЛА ЗЕМНА ЛОГИКА

Превод от руски: Катя Димитрова, 1983

chitanka.info

Рано сутринта, тропайки силно из пустите коридори на хранилището за информация и подрънквайки със съдържанието на джобовете си, професорът по словообразуване, лингвистът и филологът Бум Меранг със скорост несвойствена за възрастните хора се приближаваше към залата за персонални компютри. Пред самата врата той едва не се сблъска с търкалящата се срещу него количка-робот. Като изтрополи с товара от празни касети за микрофилми, количката рязко се отклони встрани и като замига с всичките си габаритни светлини, възмутено засвири. Професорът не ѝ обърна внимание. Той бързо се обърна към вратата и с показалците на двете си ръце мълниеносно отбарабани кода върху полираните копчета на бравата. Двете крила на вратата се разтвориха с тихо бръмчене. Още от прага Бум Меранг видя пакета от Марс, заради който се домъкна тук толкова рано. Като потриваше ръце, той се приближи до масата и ловко разпечата пакета, съзнавайки, че прекадено много се вълнува.

Вече няколко месеца професорът, който отдавна разшифроваше писмеността на изчезналата марсианска цивилизация, не знаеше покой и се суетеше повече от обикновено. Благодарение на къртовския му труд и помощта на много специалисти паметта на двата компютъра беше запълнена с марсиански букви и думи. Впрочем само така ги наричаха. На практика буквите представляваха причудливи петна с различна големина. Думите приличаха за Бум Меранг на неразбираема рисунка върху дълго употребявана попивателна.

Учените разбраха превода на много от думите благодарение на находките при археологическите разкопки на Марс. Така веднъж беше намерена метална плоча, на която имаше добре запазена рисунка на Слънчевата система. По надписите на плочата успяха да определят марсианските названия на планетите. За съжаление такива находки бяха много редки. Очевидно, изобразителното изкуство не е било популярно сред марсианците, а може би те просто не са се нуждаели от него и са предпочитали да описват всичко с думи. Земните специалисти изпадаха в крайно удивление, когато продължаваха да откриват една след друга разрушени библиотеки с невъобразимо количество томове. Тъй като не знаеха марсиански език, хората само безсилно разтваряха ръце. Но речниковият запас постепенно се натрупваше.

От ден на ден компютрите разбъркваха петната-букви, анализираха взаимната връзка на думите и разкриваха граматическия строеж на писмеността. Речниковият състав и граматическият строеж образуваха заедно специфичната структура на марсианския език.

Обаче и с нейна помощ не успяха да преведат досега нито една страница от древната марсианска книга, чийто текст професорът специално въведе в контролната програма. Вероятностната прогноза, направена за проверката, показва, че количеството натрупани думи е критично. В работата по разшифроването настъпи преломен момент, когато всяка нова информация, даже нищожна трохичка от нея, би могла по решаващ начин да видоизмени предполагаемата структура на езика. Тогава процесът на разшифроването ще заприлича на лавина, където всеки камък-дума захваща по няколко други и ги въвлича в стремително разширяващия се поток.

Именно затова професорът се вълнуваше толкова силно, когато разпечатваше пакета от Марс.

В пакета имаше няколко цветни снимки и писмо от археолозите. В него се обясняваше, че оригиналът на фотокопието е картина, намерена при разкопките на марсианска библиотека. Професор Бум Меранг извади от джоба си увеличително стъкло и седна на масата с решителното намерение да изстиска от снимката съкровени битове нова информация. Около един час той усилено напругаше зрението си, а след това реши да извика на помощ логика Аси и посегна към видеотелефона.

— Добро утро, уважаеми. Необходимо ми е да са посъветвам с теб — каза професорът и постави снимката пред обектива. — Това е от Марс.

Аси трепна като изплашена рибка в аквариум. Закима често с глава, което означаваше висша степен на заинтересованост и максимум внимание. Бум Меранж веднага започна да обяснява:

— Тази картина се е намирала в една от залите на библиотеката. Както виждаш, на нея са изобразени марсианци. Дватамата отпред са се настанили върху неизвестни шарнирни приспособления.

Професорът почука с писалката си по гланцовата повърхност на снимката.

— Те държат пред себе си странни предмети, които приличат на грамадни кухненски фунии. Другите марсианци според мен

наблюдават седящите.

Логикът слушаше внимателно.

— Но най-важното е, че на снимката има криптограма от неизвестни петна. Вгледайте се, Аси, тя е начертана на стената в дъното на стаята. Почти съм сигурен, че смисловото значение на тези знаци е свързано със заниманието на марсианците. Разбираш ли колко е важно това? Та нали още нищо не е известно за марсианците като общество, а на снимката виждаме явно колективно действие. Ако успеем да определим смисъла на криптограмата, последствията ще бъдат толкова значителни, че трудно можеш да си ги представиш.

Тук професорът забеляза, че лицето на Аси придобива странно изражение. Вероятно той се опитваше да си представи последствията. Бум Меранг се усмихна.

— Виждам, че разбираш всичко. Затова ми отговори с какво според теб е заета тази компания?

Като помисли няколко секунди, Аси каза:

— Приличат на тромпетисти от оркестър.

— Наистина ли?

— Това е първото, което ми дойде на ум.

Аси повдигна рамене.

— А защо пък не, професоре? Да допуснем, че у марсианците е било прието да се настаняват на шарнирни подпорни и да изтръгват звуци от такива фунии...

— Бих искал да ги послушам... — вметна Бум Меранг, усмихвайки се, но Аси продължи.

— Погледни колко са развити ушните им раковини. Защо да не са имали музикална култура? А и ситуацията външно изглежда подходяща: двама свирят, а останалите слушат. Да допуснем, че на стената е написано: „Музикален салон“ или нещо от този род.

Аси намигна на професора и добави:

— Струва ми се, Буми, че и видът им е доволен.

Бум Меранг внимателно погледна блестящите лилави глави на марсианците, големите им уши и асиметрични лица. Той се усмихна.

— Съмнявам се за вида им. Тяхната мимика е прекадено богата; трудно е да се съди за емоциите. Според мен такива лица повече подхождат за килия за изтезаване. Тогава едни от тези лица са лекари,

а другите — пациенти. Криптограмата би имала отношение към медицината.

Аси се замисли.

— Не, професоре, та нали това е копие на картина от библиотека. Помислете сам защо ще окачат в библиотеката картина, на която са изобразени унили физиономии на болни?

— Според теб по-добре се съчетават библиотека и музикален салон?

Аси за пореден път повдигна рамене.

— Във всеки случай литературата и музиката са от сферата на изкуството.

Бум Меранг не възрази.

— Професоре, увеличете изображението — помоли Аси. — Достатъчно, сега фокусирайте.

— Напълно е фокусирано.

Аси внимателно се вгледа в изображението на своя видеотелефон. Внезапно той посочи с пръст екрана.

— Погледнете! — възкликна той. — Тук има петно.

На снимката действително имаше малък белезникав участък с неправилна форма.

— Е и какво? Това е дефект.

— Дефект? — попита Аси, а след това бавно, като слагаше ударение на всяка дума, каза:

— Това е дим. Марсианците... пушат.

Бум Меранг рязко се отдръпна от разговорното устройство.

— Твърде смело — каза той.

— Съвсем не! Погледнете, около фуниите, които държат, също има размити петна.

Професорът измънка нещо неразбрано, след това каза:

— Изобщо размитости, характерни за дим и горящ газ...

— Ето, ето — занима с глава Аси. — Според мен това е нещо като марсиански клуб или, да кажем, каюткомпания. С една дума, това е такова място, където те се събират за общуване, почивка или просто, за да изпушат някоя и друга лула.

— Да, а също така и да пийнат по чашка — каза Бум Меранг сериозно, но след това се разсмя.

— Може би ти мислиш, че криптограмата означава „бар“?

— По-скоро „зала за пушачи“ — невъзмутимо отвърна Аси — или „удобно място за създаване на микроскопични частици твърдо вещество посредством тютюнопушене“. Трябва да имаме предвид, че те са марсианци.

Няколко минути професорът мълчаливо размишляваше. След това каза:

— Тази версия е твърде неправдоподобна. Затова именно с нея трябва да започнем. И ако ще разсъждаваме по земному, то първоначално ще преведем криптограмата като „място за пушене“. Подхожда ли?

— Напълно — отвърна Аси. — Вкарайте петната в паметта.

След половин час компютрите напрегнато бръмчаха, внасяйки в структурата на езика измененията, предизвикани от новите петна. Като свършиха с това, те автоматично се превключиха на режим за разшифроване на текста. По екрана на дисплея пробягваха сребристи искри.

Всички опити за превод, предприемани когато и да било по-рано, бяха несполучливи. В най-добрите случаи се появяваха кратки безсмислени буквосъчетания. Този път екранът подозрително дълго оставаше празен.

— Страхувам се, че само объркахме работата — каза професорът и обърна камерата на видеотелефона така, че дисплеят да бъде в зрителното поле на Аси.

Те чакаха почти час и накрая на екрана светна кратък ред.

— Само това от цялата книга — започна съкрушено Бум Меранг, но замря в изумление. На екрана беше написано: „... зе... пуши... мем...“

— Попаднахме на следа! — възкликна логикът.

— О, изглежда — промърмори професорът.

Той още не вярваше в успеха. След вторична разшифровка се появи предишният надпис: „... зе... пуши... мем...“

— Удивително. Излиза, че те наистина пушат.

Професорът се замисли дълбоко.

— Аси, а как беше другото название на място за пушене?

— М-м-м... Клуб на пушачите, каюткомпания...

— Така, така, да дадем воля на фантазията. Необходимо е да се избере по-точен по смисъл превод на криптограмата.

В продължение на един час те измислиха множество названия. Като започнаха с най-простите като „клуб на употребяващите тютюн“ и „салон за пушачи“, те постепенно преминаха към доста по-сложни, например „най-подходящо място за компания на смели мъже, пушещи ароматен тютюн“. И въпреки че досега науката не е дала окончателен отговор на въпроса, делят ли се марсианците на мъжки и женски индивиди, професорът настоя за проверка на следния вариант: „Изискано ъгълче за дами, активно стремящи се да вдишват и издишват дим“.

Като се съобразяваха с измислените заглавия, те многократно коригираха структурата на езика и се опитваха да преведат книжния текст. Но, като претърпяха няколко поредни неуспеха. Бум Меранг и Аси се объркаха.

— Професоре, все пак постигнахме полезен резултат — каза Аси, — сега ни е известен видът на петната, които означават, ако не пушене според нашите представи, то несъмнено подобен процес на димообразуване.

Бум Меранг кимна с глава и въздъхна тежко. Той беше разочарован, тъй като очакваше по-голяма ефект. Логикът се усмихна от екрана на видеотелефона.

— Мисля, че трябва да закрепим успеха с чифт коктейли.

— И сандвичи — оживи се професорът, — вече огладнях.

Аси обеща да дойде в центъра за информация след половин час и изключи своя видеотелефон.

Когато се появи в залата за персонални компютри, той завари професора, отчуждено седнал в креслото пред клавиатурата за управление. Лицето му беше неподвижно и изразяваше абсолютно безразличие към всичко, сякаш след току-що прекаран силен шок.

— Какво ви е?!

Професорът кимна към дисплея. Екранът беше запълнен със сребристи редове от горе до долу.

— Намерих верния превод на криптограмата.

— Как?!

— Много просто. Приложих земната логика.

— Какво според вас е написано на стената?

Професорът се усмихна, главата му някак неестествено трепна.

— Там е написано: „Не пуши“.

Аси подозрително изгледа Бум Меранг.

— Да, именно така. Компютрите преведоха вече три страници от книгата. Тя се оказа фантастичен роман за космическия контакт на марсианци с хората.

Аси развълнувано се доближи до дисплея. Той погледна екрана и лицето му се удължи от изумление, едва започнал да чете.

Първото изречение на преведения текст беше написано с червен ред и ето неговото съдържание:

— „Запуши, момче — предложи земянинът на име Т 505,5 и дружелюбно ми протегна с пипалото си табакерата...“

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 42/1983 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.